

FIRE CĂTRE O ARHITECTURĂ¹ *

STRANDS TOWARDS AN ARCHITECTURE¹

Ron KENLEY, prof., arh. RIBA și producător film/ Prof., Arch. RIBA and Filmmaker

rk@wanadoo.fr

Producție de film Essay Street, FR

Production structure Essay Street, FR

Rezumat

Concentrându-se pe aspectul pedagogic al unui experiment arhitectural, această lucrare prezintă procesul și rezultatul unui deceniu de realizare a proiectelor în atelierul pe care l-am condus la Ecole Nationale Supérieure d'Architecture din Paris-La Villette. S-a lucrat cu desene arhitecturale și modele la scară pentru a explora fundamentele arhitecturii. Deoarece gândirea arhitecturală este exprimată prin desene și modele, această lucrare conține un număr important de planșe de ilustrare pregătite în vederea argumentării și publicării. Studioul avea sediul la Paris, dar studiile au avut loc în diferite orașe europene, cu caracteristici fizice și culturale distincte. Colaborările, prin stagii în școlile de arhitectură partenere, au reprezentat un aspect important în dezvoltarea cercetării. Evoluția studioului în perioada acoperită aici (2011-2019), poate fi

Abstract

Focusing on the pedagogical aspect of an architectural experiment, this paper presents the process and the result of a decade of project-making in the Master studio that I have led at the École Nationale Supérieure d'Architecture of Paris-La Villette. The work evolved through measured architectural drawing and scale models in order to explore fundamentals of architecture. As architectural thought is expressed through drawings and models, this paper contains an important number of composite plates prepared for explanation and publication. The studio was based in Paris, yet the studies took place in various European cities, of distinct physical and cultural characteristics. Collaborations, through residencies in partner schools of architecture, were an important aspect in the development of the research. The evolution of the

observată în modul de lucru și în producția studioului. Au fost produse o varietate de proiecte originale, recunoscute ca atare de partenerii noștri locali. Atelierul e-a oferit studenților participanți un mod de lucru în arhitectură care depășește orientările stilistice sau nonarhitecturale, bazat atât pe fundamentele arhitecturii ca practică și teorie, cât și pe gândirea arhitecturală contemporană. Acestea sunt calificate prin conștientizarea structurii și funcționării lumii naturale, precum și prin observarea calităților transformatoare ale spațiului în toate dimensiunile sale prin reflecție filozofică.

Cuvinte cheie: arhitectură, fundamente, secțiunea de master, desene la scară, modele, spațiu neted și striat, bază de date a proiectelor exemplare

Introducere – mod de lucru

“Seule la pensée, fruit du travail, est transmissible” (Le Corbusier, 1966)

[Doar cugetarea, ca rod al muncii, este transmisibilă (Žaknić, 1997)]. Munca arhitectului, cugetarea lui, este cuprinsă în proiect, cea mai elocventă și durabilă expresia a sa.

Titlul acestei lucrări conține o metaforă cu referire la textile. Fire de natură, origine, textură sau materiale similare sau diferite sunt țesute sau înnodate pentru a face o pânză. Pânza poate fi transformată în diferite articole de îmbrăcăminte, purtată și folosită diferit. Această imagine prezintă o viziune asupra arhitecturii realizate cu ițe proprii, supuse unor constante: pământul și cerul, orientarea, apropierea și depărtarea, separarea și adunarea, pereții și acoperișurile, straturile și separările distincte, materialele și transformarea.

Concentrându-se pe aspectul pedagogic al unui experiment de arhitectură, această lucrare prezintă procesul și rezultatul unui deceniu de proiectare în atelierul de master pe care

studio over the period covered here (2011-2019) can be observed in the working method and in the production of the studio. A variety of original projects were produced, recognised as such by our local partners. It gave the students taking part a way of working in architecture that goes beyond stylistic or non-architectural orientations, based on both the foundations of architecture as a practice and theory and on contemporary exemplary architectural thought. These are qualified by an awareness of the structure and functioning of the natural world, as well as by the observation of the transformative qualities of space in all its dimensions through philosophical reflection.

Keywords: architecture, fundamentals, master-section, measured drawing, models, smooth and striated space, exemplary projects database

Introduction – *modus operandi*

“Seule la pensée, fruit du travail, est transmissible” (Le Corbusier, 1966)

[Thought alone, as fruit of labour, is transmissible (Žaknić, 1997)]. The work of the architect, their thought, is embedded in the projects, their most eloquent and durable expression.

The title of this paper contains a textile metaphor. The strands, of a similar or different nature, origin, texture or material, are woven or knotted together to make a cloth. The cloth can be made into different garments, worn and used differently. This image presents a vision of architecture made with its own strands, subjected to constants: the earth and the sky, orientation, the near and far, separation and gathering, walls and roofs, distinct layers and divisions, materials and transformation.

Focusing on the pedagogical aspect of an architectural experiment, this paper presents the process and the result of a decade of project-making in the Master studio that I

I-am condus la Ecole Nationale Supérieure d'Architecture de Paris-La Villette. S-a lucrat cu desene arhitecturale și modele la scară ce explorează fundamentele arhitecturii. Ne amintim de Bienala de la Veneția din 2014, al cărui Pavilion Central a fost dedicat cercetării istoriei și utilizării elementelor de construcție, desfășurată sub conducerea lui Rem Koolhaas cu Harvard Graduate School of Design (Koolhaas, 2018). Studioul nostru a considerat definiția *Elementelor de arhitectură* propusă de expoziția Bienalei ca o confirmare a relevanței investigațiilor noastre și a căutat să o extindă printr-o înțelegere a modului în care un proiect de arhitectură se raportează la pământ, la cer, a modului în care interiorul motivează experiența spațiului exterior, a modului în care învelitoarea este locuibilă... Aceasta provine din cele șase elemente ale clădirii identificate de Alberti: localitate/localizare, zonă, compartimentare, zid, acoperiș și deschideri (Alberti, 1992).

Pentru dezvoltarea fiecărui proiect s-a lucrat cu definiția desenului din traducerea adnotată a lui Daniele Barbaro a lui Vitruvius (Williams, 2019), un alt text fundamental, în vederea studierii dispoziției elementelor arhitecturii ca idei: amprenta pe teren sau planul, cadrul ridicat de la sol sau elevația și profilul sau secțiunea. Ne-am bazat pe explorarea în detaliu a materialității spațiului construit prin utilizarea pe scară largă a machetelor pe parcursul întregului proces de proiectare. De fapt, spațiile au fost adesea explorate mai întâi prin machetare și abia apoi detaliate prin desen de arhitectură. Andrea Palladio l-a însoțit pe Barbaro la Roma în studiul clădirilor antice romane pentru a finaliza pregătirea primei traduceri și a ediției critice a cărții lui Vitruvius, pe care le-a ilustrat prin desene compoziționale de secțiune-elevație, exprimând astfel relația dintre interior și exterior în cazul fiecărui spațiu arhitectural.

Descendența Vitruvius, Alberti, Barbaro, Palladio a consacrat o definiție durabilă a arhitecturii și clădirii, precum și mijloacele pentru studiul ei prin istorie. Lucrările lor publicate au devenit fundamentul teoretic al preocupării studioului: a face din proiecte rezultatul dezvoltării unor aspecte fundamentale ale arhitecturii. Relevanța lor este

have led at the École Nationale Supérieure d'Architecture de Paris-La Villette. The work evolved through measured architectural drawing and scale models in order to explore fundamentals of architecture. We recall the 2014 Venice Biennale that had its Central Pavilion dedicated to the research in the history and use of building elements, conducted under the direction of Rem Koolhaas with the Harvard Graduate School of Design (Koolhaas, 2018). Our studio considered the definition of the *Elements of Architecture* proposed by the Biennale exhibition, as a confirmation of the relevance of our investigations and sought to extend it through an understanding of how an architectural project relates to the earth, to the sky, how the interior motivates the experience of the exterior space, how the envelope is inhabitable... This stems from Alberti's six elements of building: locality, area, compartment, wall, roof, and opening (Alberti, 1992).

In order to develop each project, we worked within the definition of drawing in Daniele Barbaro's annotated translation of Vitruvius (Williams, 2019), another fundamental text, so as to study the disposition of the elements of architecture as ideas: the imprint on the ground or the plan, the frame lifted from the ground or the elevation and the profile or the section. We relied on the exploration in detail of the materiality of constructed space through the extensive use of models during the entire design process. In fact, spaces were often first explored through modelling and only then detailed through measured drawing. Andrea Palladio accompanied Barbaro to Rome in the study of ancient Roman buildings to complete the preparation of the first translation and critical edition of Vitruvius, that he illustrated by composite drawings of section-elevation, thus giving a sense of the relationship between the inside and the outside of every architectural space.

The lineage Vitruvius, Alberti, Barbaro, Palladio established a lasting definition of architecture and building as well as the means for its study through history. Their published works became the theoretical foundation for the studio's preoccupation: making the projects the result of developed fundamental aspects of architecture. Their relevance

confirmată de cercetările recente și publicarea traducerilor în limba engleză a traducerilor lui Vitruvius realizate de Alberti și Daniele Barbaro, în timp ce Paul Emmons (2019) extinde studiul desenului în arhitectură din Renaștere până în prima jumătate a secolului al XX-lea.

În orice caz, atelierul nu și-a propus reconstrucția istorică sau fidelitatea stilistică, ci și-a propus înțelegerea și implicarea în geneza proiectelor exemplare, așa cum au fost dezvoltate de arhitecții contemporani. Am studiat descrierea proiectelor în primul rând prin desene de arhitectură, așa cum sunt publicate în colecțiile de autori (Le Corbusier, 2006) și în revista *El Croquis* (1982-). A fost un dialog între gândirea arhitecturală prezentă în desenele unui proiect publicat și cea a proiectelor în curs de dezvoltare în atelier. Considerații materiale, dimensiuni sociale și culturale, decizii de mediu, toate prezente în proiectele exemplare, au intrat în producția proprie a atelierului.

Întrucât arhitectura depinde de locuirea ei, caracteristicile de transformare evoluează atât în timp, cât și în spațiu. Gilles Deleuze și Felix Guattari au dezvoltat conceptul de spațiu neted și striat regăsite în scrierile lor sub forma modelelor: coexistența opozițiilor simple și a diferențelor complexe, amestecurile și trecerile dintr-un fel de spațiu în altul au fost luate ca aspecte diverse precum și relațiile dintre ele observate în studiile asupra lumii naturale sau construite (Deleuze și Guattari, 1987).

Baza teoretică pentru dezvoltarea proiectelor a fost prezentată și discutată în cadrul atelierului în formatul unui seminar, precum și în cadrul instrucțiilor și evaluărilor privind progresul. Lucrul a pornit de la stabilirea materialelor prin desenarea zonei de studiu, respectiv secțiuni și modele topografice fizice sau digitale, mai recent însoțite de vizualizarea prin intermediul dronelor pentru studii mai specifice de amplasament, așa cum a fost cazul în Lanzarote. O altă categorie de studii inițiale a fost observarea lumii materiale și naturale la scări revelatoare printr-un proces de desen și modelare a texturilor spațiale determinat de organizarea lor internă.

is confirmed by recent research and publication of English translations of Alberti and Daniele Barbaro's own translation of Vitruvius, while Paul Emmons (2019) extends the study of drawing in architecture from the Renaissance to the first half of the twentieth century.

However, the studio was not seeking any form of historical reconstruction or stylistic allegiance, but to understand and engage with the genesis of exemplary projects, as developed by contemporary architects. We studied the description of projects primarily through measured drawings as published in authored collections (Le Corbusier, 2006) and *El Croquis* magazine (1982-). They were a dialogue between the architectural thought present in the drawings of a published project and that of the projects in development in the studio. Material considerations, social and cultural dimensions, environmental decisions, all present in the exemplary projects, became part of the studio's own production.

As architecture depends on its inhabitation, transformational characteristics evolve in time as well as in space. Gilles Deleuze and Félix Guattari developed the concept of smooth and striated space that took in their writings necessarily the form of models: the coexistence of simple oppositions and complex differences, the mixes and passages from one kind of space to the other, were taken as their various aspects as well as the relations between them as observed in the studies of the natural or constructed world (Deleuze & Guattari, 1987).

The theoretical basis for the development of the projects was presented and discussed within the studio in a seminar format, as well as during progress tutorials and reviews. The work proceeded from the establishing of project materials through measured drawing of the territory of study, namely sections and physical or digital topographic models, more recently accompanied by drone surveying for more specific site studies, as was the case in Lanzarote. Another category of initial studies was the observation of the material and natural world at revealing scales through a process of drawing and modelling of spatial textures determined by their internal organization.

Condițiile și materialele proiectului stabilite de atelier în diferite condiții fizice și culturale de la Helsinki, la Valencia, la Atena și în final la Lanzarote, au fost împărtășite și apoi explorate individual de membrii grupului de studiu în fiecare an pentru potențialul lor ca generatori de propuneri arhitecturale. Proiectele exemplare au reprezentat un mod de implicare în proiect care a dovedit inteligență arhitecturală, o oportunitate de a defini programe arhitecturale și de a da formă spațiului rezultat. Mai exact, munca s-a dezvoltat din interior spre exterior, interstițial, folosind mai degrabă tehnici de eșantionare decât o compoziție globală.

La sfârșitul fiecărui ciclu de proiect semestrial, studioul a asamblat propunerile arhitecturale individuale, rezultând o experiență arhitecturală originală a unui peisaj urban exprimată prin materialitatea machetelor de arhitectură. Prin mecanisme de critică a proiectelor și de publicare anuală (*Latitudes*, 2011-2018), aceasta a fost un prilej de evaluare a rezultatelor și de discutare a potențialului studiilor viitoare.

Cadrul cercetării a fost într-un atelier de diplomă vertical (anul al patrulea și al cincilea al specializării de arhitectură) pe durata a câte un semestru în fiecare an. Grupul de studenți a fost adesea format dintr-o majoritate de studenți internaționali.

Atelierul a lucrat în principal la Școala de Arhitectură din Paris-La Villette, cu rezidențe de o săptămână în instituții partenere, în principal școli de arhitectură din orașele europene pe care le-am ales ca teritorii de studiu. Contribuția și urmărirea specifice au facilitat cercetarea. Rezidențele au fost pregătite prin lucrări preliminare efectuate la Paris.

Următoarele secțiuni descriu lucrările din fiecare locație, teritoriul studiat și proiectele realizate. Link-urile sunt furnizate astfel încât să permită un studiu mai detaliat al exemplelor ilustrate aici, dezvoltate inițial pentru a însoți publicarea în revista *Latitudes*.

The project conditions and materials established by the studio in different physical and cultural conditions from Helsinki to Valencia, to Athens and finally to Lanzarote, were shared and then explored individually by the members of the study group each year for their potential as generators of architectural proposals. The exemplary projects were a form of architectural intelligence to engage with, an opportunity to define architectural programmes and give form to the resulting space. Specifically, the work developed from the inside out, interstitially, using sampling techniques rather than a global composition.

At the end of each semester-long project cycle, the studio assembled the individual architectural proposals, resulting in an original architectural experience of an urban landscape expressed through the materiality of architectural models. Through the mechanisms of project reviews and of annual publication (*Latitudes*, 2011-2018), this was an occasion for the evaluation of the results, and for discussing the potential for further study.

The framework for the research was within a vertical Diploma studio (fourth and fifth years of the architectural course) over the duration of one semester each year. The student group often attracted a majority of international students.

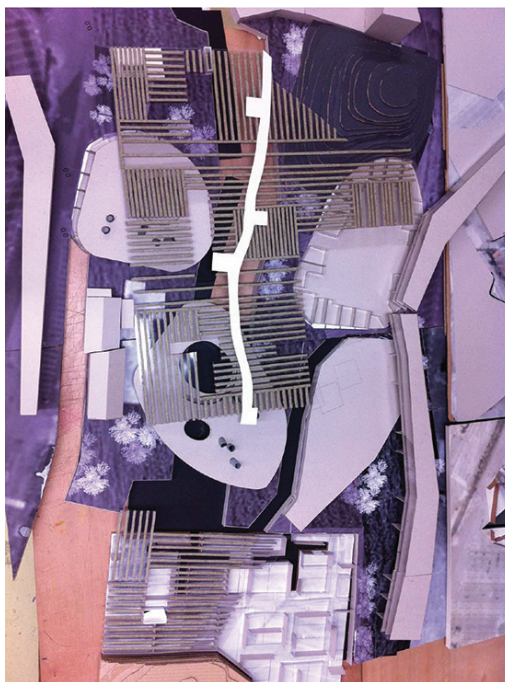
The studio worked primarily at the School of Architecture of Paris-La Villette with one-week residencies in partner institutions, mainly architectural schools in the European cities that we chose as study territories. Specific input and follow-up facilitated the research. The residencies were prepared through preliminary work done in Paris.

The following sections describe the work in each location, the territory studied and the projects produced. Links are provided so as to allow more detailed study of the examples illustrated here, which were originally developed to accompany the publication *Latitudes*.

2011: Helsinki - Întindere și peisaj²

Peisajul finlandez a fost primul exemplu în care am pus sub semnul întrebării relația fundamentală dintre habitat și teritoriu, considerat în același timp materie de dezvoltare și întindere naturală protejată. Astfel a devenit necesară depășirea dualităților oraș/teritoriu, construit/neconstruit, natural/artificial.

Proiectul a vizat zone și scări teritoriale sau geografice (Fig. 1), conectând în principal dinamica tectonică (peisaj) și cea constructivă (habitate). Procesul de dezvoltare a constat în realizarea unor modele arhitecturale pornind de la o particularitate observată în teritoriu (Fig. 2). Secțiuni la scară largă au înfățișat noi peisaje și au condus către o arhitectură ușoară pentru malul apei.

2011: Helsinki Scope and Landscape²

The Finnish landscape was the first instance where we questioned the fundamental relationship between habitat and territory that was considered at the same time as matter for development and as a natural expanse to protect. Thus it became necessary to go beyond the combinations city/territory, built/unbuilt, natural/artificial.

The project was addressing territorial or geographical areas and scales (Fig. 1), while connecting mainly tectonic dynamics (landscape) and constructive ones (habitats). The process of development consisted of creating architectural models starting from a singularity observed on the territory (Fig. 2). Large-scale sections described new landscapes and sought a lightweight architecture for the waterfront.

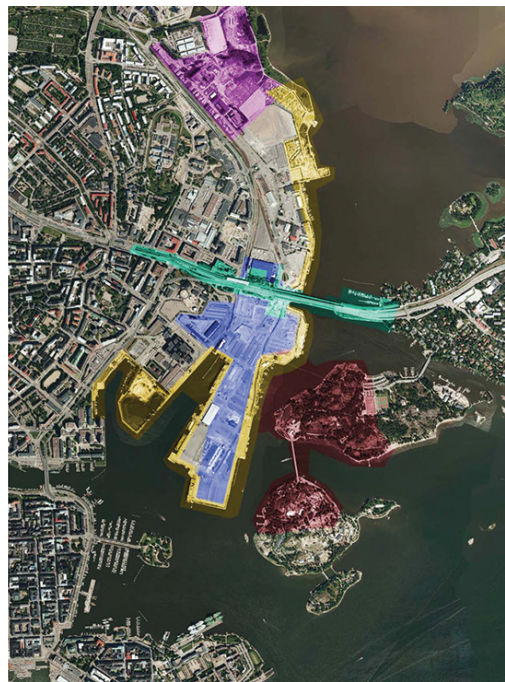

Fig. 1. Asamblarea elementelor modelului în raport cu scara peisajului urban – propunerea strategiei spațiale./ Assemblage of model elements in relation to the urban landscape scale – spatial strategy proposal

Pentru studiul aprofundat al exemplelor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see <http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2014/12/2011n.pdf#page=4>

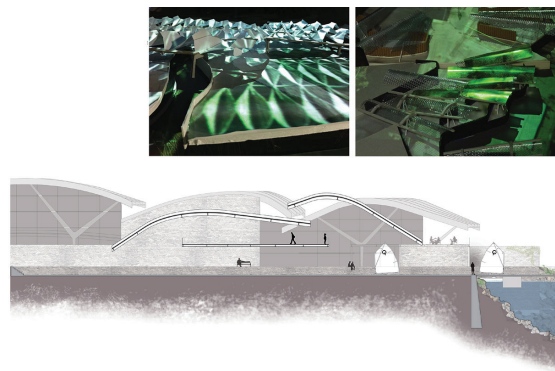
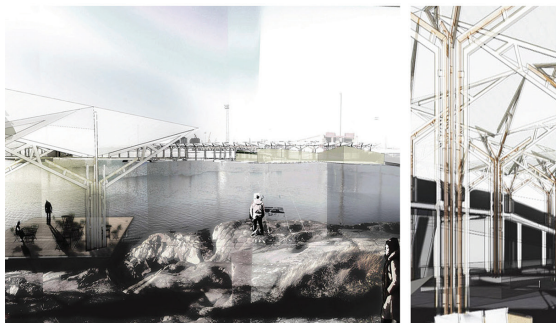

Fig. 2. Acoperire structurală ușoară semi-deschisă a proiectului de pe malul apei între Sompasaari și Mustikkamaa: vedere, machetă de studiu și secțiune de detaliu. / Semi-open lightweight structural cover on waterfront project between Sompasaari and Mustikkamaa: view, overall study model and detail section.
Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: / For further study of the examples illustrated see <http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2014/12/2011n.pdf#page=4> /

2012 și 2015: Orașul Valencia și la Huerta

Ne-am confruntat cu un alt tip de materialitate în orașul spaniol Valencia și pe teritoriul său. *La Huerta*, care s-ar putea traduce prin livadă sau grădină, înconjoară orașul și ocupă văile spre munți. Rodnicia sa depinde de distribuția echilibrată a apei, unde topografia, anotimpurile și fluxul comun de apă sunt secretul prosperității. Terenul este brăzdat de sistemul de irigare și este deschis către gurile mării din vecinătatea portului, dar se află sub nivelul mării, ceea ce permite inundarea acestuia. Proiectele au explorat posibilitățile unei texturi urbane care devine un peisaj locuit învecinat activității agricole. Ziduri de sprijin, terase și rampe, piloni... toate au fost folosite astfel încât câmpurile livezilor să coexiste cu spațiul urban. Principalul instrument de planificare nu a fost planul director – prea ambițios pentru realitatea economică – ci ceea ce poate fi numit o secțiune directoare, construită interstițial între straturile de pământ, masa locuită și acoperiș. Atelierul a explorat modul în care orașul și peisajul locuit au fost alcătuite din diferite materiale, activități și straturi suprapuse.

Textura urbană este formată din sisteme spațiale care se pot extinde ori de câte ori resursele devin disponibile, fără a înlocui neapărat formele existente de locuire. Deși proiectele sunt distincte, ele pot fi combinate pentru a se potrivi cel mai bine diferitelor situații și momente. Acest

2012 and 2015: Valencia The city and la Huerta

We confronted another kind of materiality in the Spanish city of Valencia and on its territory. *La Huerta*, which could be translated as orchard or garden, surrounds the city and occupies the valleys towards the mountains. Its fertility depends on the equitable distribution of water, where topography, the seasons, and shared water flow are the secret of prosperity. The land is striated by the irrigation system and open to the sea inlets in the vicinity of the harbour, but is below the sea level, which allows its flooding. The projects explored the possibilities of an urban texture that becomes an inhabited landscape contiguous with the agricultural activity. Retaining walls, terraces and ramps, stilts... were all employed so as to make the *huerta* fields coexist with the urban space. The main planning instrument was not the master-plan – too ambitious for the economic reality – but what may be considered a master-section, constructed interstitially between the layers of ground, inhabited mass and roof. The study explored how the city and the inhabited landscape were made up of different materials, activities and overlapping strata.

The urban texture is made of spatial systems that can expand whenever resources become available without necessarily replacing existing forms of inhabitation. Although the projects are distinct, they can be mixed as best fitting different situations and moments. This is

lucru este similar cu modul în care funcționează orașele, cu combinații, juxtapoziții, suprapuneri neașteptate și neplanificate, determinându-le viața și depășind orice prognoză sau reglementare. Acest proces este o negociere continuă între reglementare și deschidere.

Astfel, proiectul extinde orașul spre sud, prin continuarea și încheierea Avenida de Francia. Este un peisaj locuit determinat de terasamente: ziduri groase de sprijin și rampe. Este împărțit în mod egal între facilitățile sportive, clădirile educaționale și blocurile de apartamente. Obiectivul principal a fost de a face ca livezile să coexiste cu spațiul urban. Apropiindu-se de râul Turia, sistemul de rampe și ziduri de susținere duce la diferite niveluri într-un al doilea sistem spațial: un strat dens de case cu curte interioară care concentrează locuința deasupra solului. Structurile verticale goale susțin stratul de case cu curte interioară, lăsând în același timp deschisă promenada de la mediul rural la mare. Ele aduc lumină la nivelurile inferioare și deschid puțuri de lumină în straturile caselor. Docurile umede și uscate și plimbările pe coastă se amestecă cu terenurile agricole. Pe aceste tensiuni orașul se ridică de fapt (Fig. 3).

În orașul Tavernes, la joncțiunea dintre munți și mare, proiectele au luat în considerare sistemul terenului, despărțirea spațială și acoperișul ca o juxtapunere de straturi distincte. Studiul s-a concentrat pe schimbarea de la spațiul urban ordonat construit cu locuințe și industrii locale, la terenul deschis, care la rândul său este reglementat de rețeaua de sisteme de canale de irigare. Spațiile existente construite și neconstruite structurează situl și devin mediul prin care propunerile realizează o textură arhitecturală desfășurată pe teritoriu. Aceste texturi nu presupun o relație directă, fără ambiguitate între mediul construit și cel neconstruit. Ele încearcă să se ocupe de ambele în același timp. Rezultă astfel un spațiu urban continuu dezvoltat din interior spre exterior, creând un peisaj intermediar, asemănător istoric cu porțile orașului. Sunt locuri de schimburi multiple între diferite activități și moduri de locuit, acoperișuri locuite și teren amenajat, cu rampe care trec prin și între diferitele niveluri sub forma unei promenade (Fig. 4).

similar to how cities work, with unexpected and unplanned combinations, juxtapositions, overlays; determining their life and going beyond any forecast or regulation. This process is a continuous negotiation between regulation and openness.

Thus, the project extends the city to the south, by continuing and ending Avenida de Francia. It is an inhabited landscape determined by earthworks: thick retaining walls and ramps. It is equally shared between sports facilities, educational and apartment buildings. The main objective was to make the *huerta* fields coexist with the urban space. Approaching the river Turia, the system of ramps and retaining walls lead to different levels in a second spatial system: a dense layer of patio houses that concentrates the housing above ground. Hollow vertical structures support the layer of patio houses, while leaving open the promenade from the countryside to the sea. They bring light to the lower levels down to the ground and open light wells within the homes strata. Wet and dry docks and coastline walks mingle with agricultural land. It is above this tension that the city rises (Fig. 3).

In the town of Tavernes, at the junction of the mountains and the sea, the projects considered the ground system, the spatial partition and the roof as a juxtaposition of distinct strata. The study focused on the change from the ordered urban built space with its dwelling and local industries, to the open land, which in turn is regulated by the network of irrigation canal systems. The existing built and unbuilt spaces structure the site, and become the medium through which the proposals make an architectural texture deployed on the territory. These textures do not accept a straightforward, unambiguous relation between the built and the non-built environment. They attempt to handle both at the same time. This results in a continuous urban space developed from the inside towards the outside, creating an intermediary landscape, historically akin to city gates. They are places of multiple exchanges between different activities and ways of dwelling, inhabited roofs and landscaped ground, with ramps going through and between the different levels in the form of a promenade (Fig. 4).

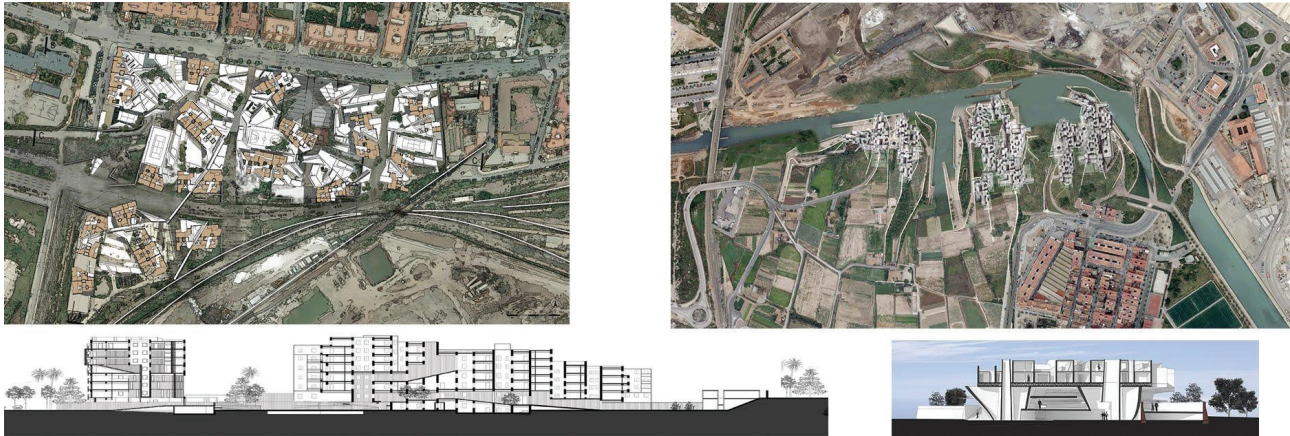

Fig. 3. Stânga: Plan și secțiune longitudinală a Avenida de Francia (Liu Yun, Zhong Lin). Dreapta: planul unei case cu curte interioară, secțiune longitudinală a sistemului de rampe, împărțiri și curți de lumină pe râul Turia Moreras (Vincent de Bronac, Jean-Rémi Houél, Paul Thomas). / Left: plan and long section of Avenida de Francia (Liu Yun, Zhong Lin). Right: patio houses plan, longitudinal section system of ramps, partitions and light wells on the river Turia Moreras (Vincent de Bronac, Jean-Rémi Houél, Paul Thomas). Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: <http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2014/12/2012n.pdf#page=29>

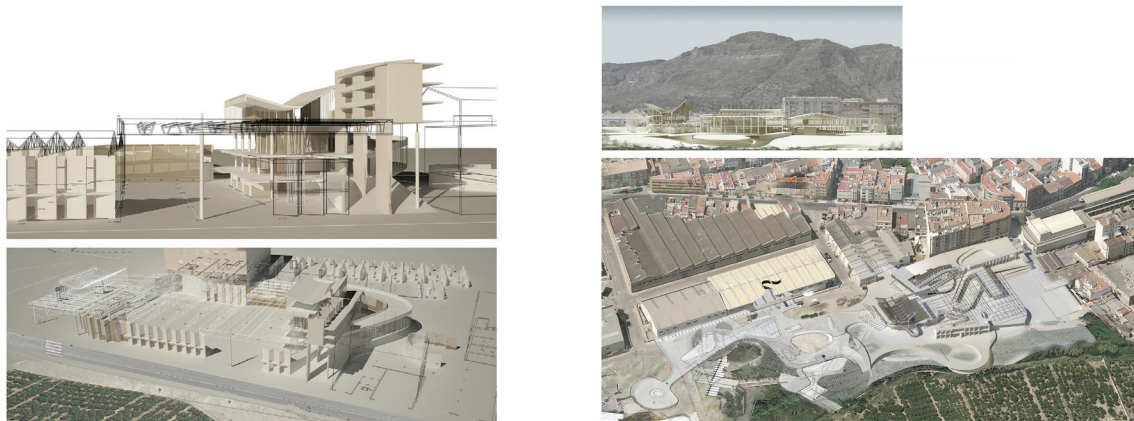

Fig. 4. Stânga: secțiuni ale stratificării spațiale pe râul Tavernes (Javier Garcìa Gonzalez). Dreapta: vederi ale spațiilor corespunzătoare activităților existente și noi: industria locală de ambalare și prelucrare a fructelor, logistică și distribuție a diverselor produse agricole (Rociò Mazon Santamaria). / Left: sectional views of spatial stratification on the edge of Tavernes (Javier Garcìa Gonzalez). Right: views of spaces corresponding to existing and new activities: local fruit packaging and processing industry, logistics and distribution of various agricultural produce (Rociò Mazon Santamaria). Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2016/07/LATITUDES2015_VALENCIA.pdf

2015-2017: Pietrele Atenei, texturi ale arhitecturii

Acropola este cea mai cunoscută imagine a Atenei. Relieful care străbate orașul este format din mai multe dealuri care au divizat orașul modern din punct de vedere economic, social și arhitectural. Aceste dealuri au devenit carierele

2015-2017: The Stones of Athens, textures of architecture

The Acropolis is the best-known image of Athens. The relief which crosses the city is formed by several hills that have divided the modern city from an economic, social and architectural point of view. These hills became the stone

de piatră ce au construit orașul. Este un peisaj unic: Atena, care se întinde în câmpiile atice, se deschide spre mare în timp ce este înconjurată de munți. Dincolo de proiectele pentru o formă urbană modernă elaborate încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, peisajul rămâne cel mai remarcabil, între întinderea formei construite și înălțimile stâncoase care persistă în mijlocul orașului. Am lucrat la o carieră de piatră abandonată, în Tourkovounia, o locație centrală extraordinară. A trebuit să găsim o metodă de lucru pentru atelier, astfel încât să facem acest teritoriu vizibil, măsurabil, să înțelegem și să desenăm organizarea lui, topografia, modul în care este locuit și felul în care aparține orașului. Lecția Atenei este cea a aspectelor fundamentale ale arhitecturii care fac un oraș.

Am împărțit teritoriul în 32 de secțiuni în fiecare direcție trasând linii de tăiere la intervale de 50m. Fiecare elev al studioului a desenat 2-3 secțiuni de aproximativ 1,6km lungime. Rezultatul a fost un desen colectiv, un atu al atelierului, o modelare a sitului determinată de precizia studiului individual a ceea ce este deja acolo. Prin suprapunerea secțiunilor, profilul acestora se extinde și în adâncime pentru a dezvălui condițiile specifice ale locului (Fig. 5).

quarries that built the city. It is a unique landscape: Athens, which extends in the Attic plains, opens to the sea while being surrounded by mountains. Beyond the projects for a modern and gridded urban form elaborated since the end of the 18th century, the landscape remains most outstanding, between the extent of the built form and the rocky heights that persist in the middle of the city. We worked on an abandoned stone quarry, in Tourkovounia, an extraordinary central location. We had to find a working method for the studio, so as to make this territory visible, measurable, to understand and draw its organization, its topography, the way in which it is inhabited and how it belongs to the city. The lesson of Athens is that of the fundamental aspects of architecture which make a city.

We divided the territory into 32 sections in each direction by drawing cut lines at 50m intervals. Each student of the studio drew 2-3 sections approximately 1.6km long. The result was a collective drawing, an asset of the studio, a modelling of the site determined by the precision of the individual study of what is already there. By overlaying the sections, their profile extends also in depth to reveal specific site conditions (Fig. 5).

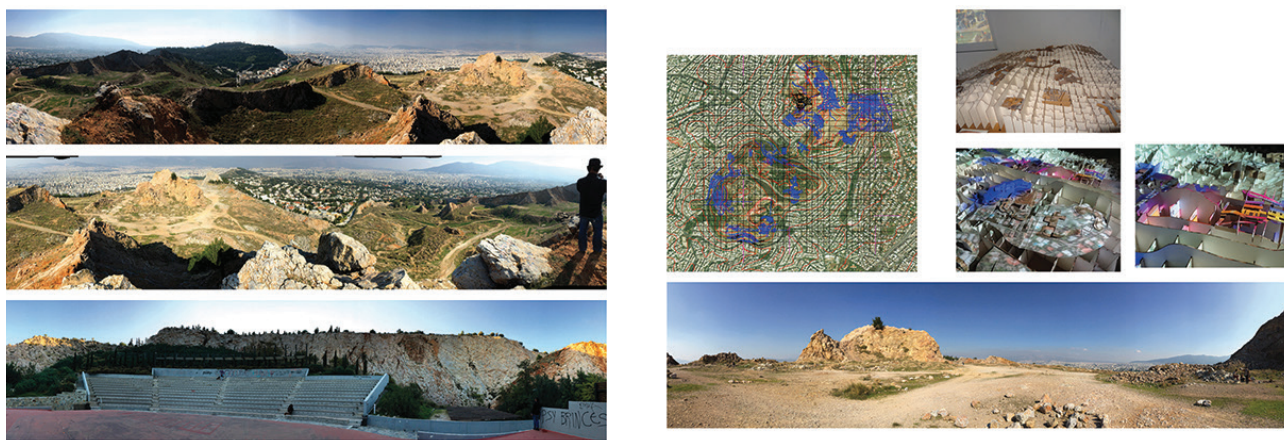

Fig. 5. Vederi panoramice ale carierei Tourkovounia. Secțiuni tomografice la intervale de 50m și ansamblu de machete de studiu (Vederi panoramice de Charles Girard). / Panoramic views of the Tourkovounia quarry. Tomographic sections at 50m intervals and assemblage of study models (Panoramic views by Charles Girard). Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2016/07/LATITUDES2015_ATHENES.pdf

Pentru a produce structuri spațiale prin observația prin deducție am lucrat într-un proces de inducție și inferență probabilă. Observațiile s-au concretizat prin desenarea precisă a spațiilor existente la scara 1:50, precum și prin suprapunerea la aceeași scară a potențialului dispozitivelor spațiale extrase din baza de date de proiecte exemplare ale atelierului. A urmat o muncă semnificativă de transformare pentru a produce propuneri spațiale specifice și programe asociate (Fig. 6-9).

Suprapunerea secțiunilor este asemănătoare cu utilizarea tehnicilor de eșantionare, ele sunt căi care definesc secvența spațială, conținând elementele majore ale arhitecturii: relația cu solul, distribuția internă sau compartimentarea, învelișul, acoperirea (derivate din elementele clădirii lui Alberti). În cariera Tourkovounia, terenul a fost modelat prin extragerea pietrei, realizându-se astfel un peisaj și locuind acest nou teren, fie pe versanți, pe creasta stâncoasă, fie la limita dintre cartierul atenian Galasi și carieră (Fig. 6).

We worked through a process of induction and probable inference, in order to produce spatial structures from observation by deduction. The observations materialised through the precise drawing of existing spaces at 1:50 scale, as well as the overlay at the same scale of the potential of spatial devices extracted from the database of exemplary projects established by the studio. A major work of transformation followed to produce specific spatial proposals and associated programmes (Fig. 6-9).

Overlaying sections is akin to using sampling techniques, they are paths that define spatial sequence, containing the major elements of architecture: the relationship to the ground, the internal distribution or partitioning, the envelope, the cover (derived from Alberti's elements of building). In the Tourkovounia quarry, the ground was shaped by stone extraction, fabricating a landscape, Inhabiting this new ground, whether on the slopes, the rocky ridge and on the boundary between the Athenian quarter of Galatsi and the quarry (Fig. 6).

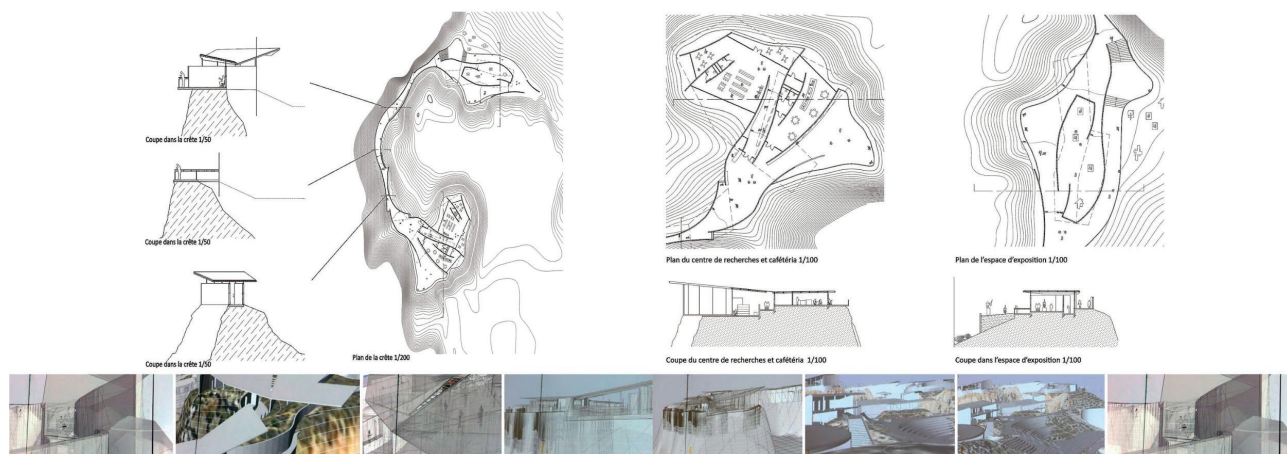

Fig. 6. Planuri, secțiuni și vederi ale proiectului de promenadă de creastă și platou determinate de orientare și amfiteatrul natural (Anaïs Gomes, Christian Faron, Maéva Balan-Merceron). / Plans, sections and views of ridge promenade and plateau project determined by orientation and the natural amphitheatre (Anaïs Gomes, Christian Faron, Maéva Balan-Merceron).

Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2016/07/LATITUDES2015_ATHENES.pdf

Acropola ateniană dezvăluie spații reglementate, construite, dar și un peisaj fără o organizare aparentă. Pentru a înțelege mai departe acest lucru, am început să lucrăm cu dispozitive grafice pentru a crea ansambluri de texturi netede și striate conform conceptului de spațiu definit de Gilles Deleuze și Félix Guattari (1987). Am modelat și modificat texturile obținute astfel încât să ajungem la structuri spațiale potențial locuibile (Fig. 7-9). Căutarea scărilor potrivite în fiecare proiect a presupus lucrul cu texturile, adică relația dintre incinte și spațiu deschis care determină o logică de construcție și extindere, nu doar un perimetru de proiect. Limitele fizice din carieră sunt până la urmă rezultatul sculptării muntelui. Majoritatea proiectelor pe care atelierul le-a dezvoltat de-a lungul anilor oferă un amestec programatic de utilizări publice, comune și private, distribuite pe straturile distincte ale proiectelor, la nivelul solului, la nivel intermediar și pe acoperiș. Prin urmare, programele sunt considerate ca un potențial de locuire și un test al propunerilor spațiale. Au fost studiate diferite texturi pentru ordinea lor verticală și orizontală (interior și exterior, structură și distribuție, pereți și deschideri). Structura și învelișul organizează inserția în terenul de carieră (Fig. 7). Calitățile de vecinătate negociază o distribuție internă peste un covor spațial (Fig. 8). Intenția clară de a crea spații din interior spre exterior are ca rezultat o anvelopantă variabilă ce se întâlnește cu terenul accidentat al carierei (Fig. 9).

The Athenian Acropolis reveals regulated, built spaces as well as a landscape without an apparent organization. To understand this further, we started to work with graphic devices to create assemblies of smooth and striated textures according to the concept of space defined by Gilles Deleuze and Félix Guattari (1987). We modelled and manipulated the textures obtained so as to arrive at potentially inhabitable spatial structures (Fig. 7-9). The search for the right scale in each project involved working with the textures, i.e. the relationship between enclosures and open space which determine a logic of construction and extension, not merely a project perimeter. The physical boundaries in the quarry are after all the result of the carving of the mountain. Most of the projects that the studio developed through the years offer a programmatic mix of public, common and private uses, distributed over the distinct project strata of ground, intermediate and roof levels. The programmes are therefore considered as a potential of inhabitation and a test of the spatial proposals. Different textures were studied for their vertical and horizontal order (inside and outside, structure and distribution, walls and openings). Structure and envelope organize the insertion in the quarry ground (Fig. 7). Neighbourhood qualities negotiate an internal distribution over a spatial mat (Fig. 8). A clear intention to establish spaces from the inside towards the outside results in a variable envelope meeting the rugged terrain of the quarry (Fig. 9).

Fig. 7. Studii grafice ale texturilor, decupări în pantă, machetă de structură și deschideri. Planuri și interioare modelate (Yin Zepeng). / Graphic studies of textures, Cutting in the slope, structure and openings model. Plans and modelled interiors (Yin Zepeng).

Pentru studiul aprofundat al exemplelor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://www.paris-lavillette.archi.fr/uploads/file/international/Latitudes%202017/06_LATITUDES_ATHENES_2017.pdf

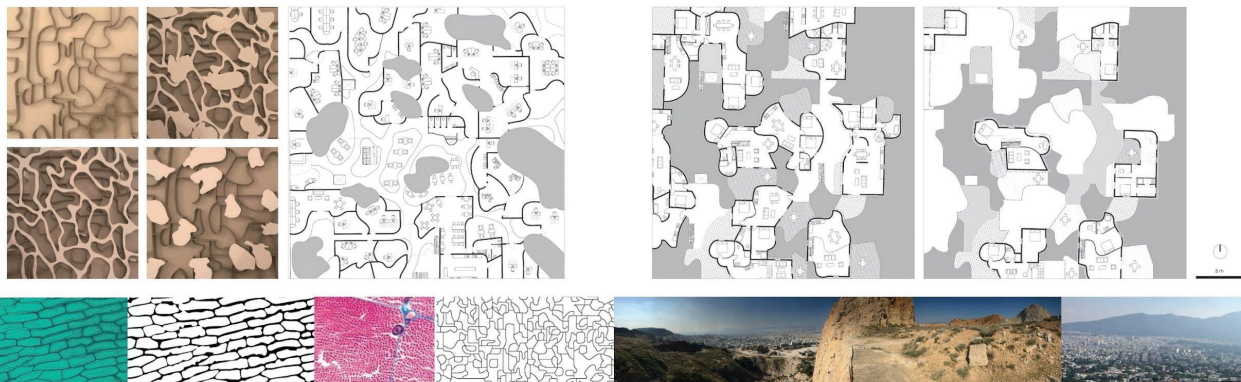

Fig. 8. De la studii grafice la modele texturate – trecere la spațialitate. Planifică explorarea interschimbabilității: spații de birouri și apartamente (Olivia Filomar)/ From graphic studies to textural models – passage to spatiality. Plan exploration of interchangeability: office space and apartments (Olivia Filomar).

Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://www.paris-lavillette.archi.fr/uploads/file/international/Latitudes%202017/06_LATITUDES_ATHENES_2017.pdf

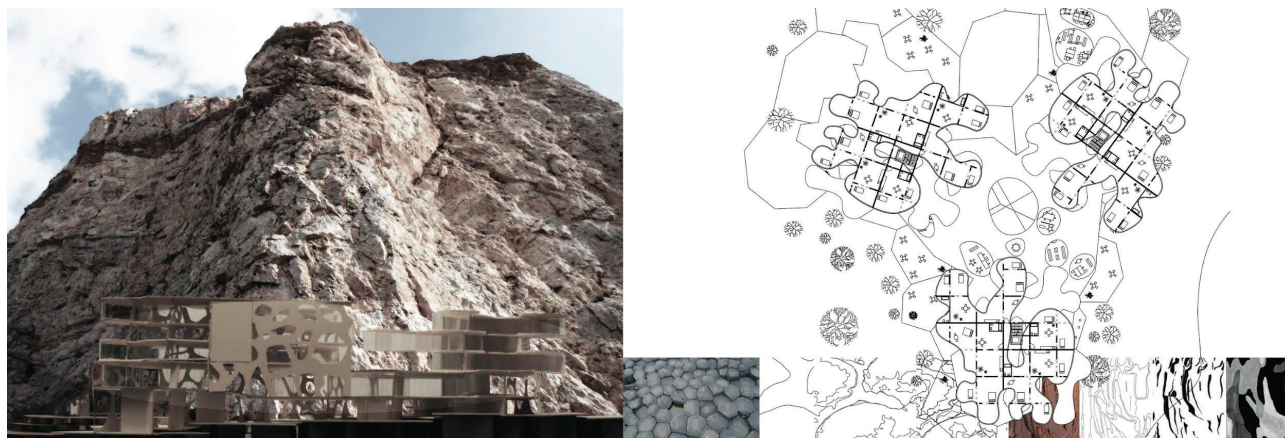

Fig. 9. Studiul texturilor de răspândire și diferențiere. Montaj in-situ și plan al celor trei niveluri superioare de apartamente (Takayoshi Kubota)/ Textures study of spread and differentiation. Montage in-situ and plan of upper three levels of apartments (Takayoshi Kubota).

Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://www.paris-lavillette.archi.fr/uploads/file/international/Latitudes%202017/06_LATITUDES_ATHENES_2017.pdf

2018: Lanzarote, Pământul Distrus

Este un loc unic, situat în Insulele Canare din Oceanul Atlantic, la aproximativ 100km de Deșertul Sahara, cunoscut pentru peisajul său vulcanic, vânturile constante și temperaturile blânde. Este poziționat la cealaltă extremă

2018: Lanzarote, Broken Earth

Situated in the Canary Islands, it is a unique place, in the Atlantic Ocean, about 100km from the Sahara Desert, known for its volcanic landscape, its constant winds and mild temperatures. It is at the other extreme of Europe from

a Europei față de Atena. Am descoperit-o prin opera artistului și arhitectului Cesar Manrique (Scarpa, 2019) care a stabilit anumite principii de urbanism pentru a proteja și a spori calitățile insulei, care este încă în mare parte nelocuită. Am căutat încă o dată un echilibru între spațiile libere și organizate, între interior și exterior. Dezvoltarea proiectelor s-a bazat pe eterogenitatea siturilor, stratificarea programelor, compartimentare și plan, învelișuri și structuri... Metoda de lucru în atelier a necesitat o observare a lumii la scări revelatoare microscopice și macroscopice, acestea fiind reprezentate prin desen sub formă de texturi spațiale determinate de organizarea lor internă. Lava solidificată perforată de bule mari de aer alcătuiește solul pentru activitatea agricolă și locuințe. Acest lucru este compatibil în special cu propriul nostru studiu al reprezentărilor microscopice ale structurilor găsite în natură. Întrucât reprezentările topografice convenționale ale terenului Lanzarote (Romero, 2003) au ca rezultat o aplatizare a variațiilor multidimensionale ale peisajului, am cercetat teritoriul cu o dronă și am combinat imaginile aeriene prin animație, și prin modelare pe calculator. Pentru o îmbunătățire a studiului, coduri QR au fost introduse pe marginile din partea de jos a fiecărei figuri prezentate. Acestea fac trimitere la scurtmetraje: descrierea siturilor în roșu, prezentările de proiecte în Tahiche în verde, prezentările de proiecte la Paris în albastru (Fig. 10-12).

Proiectele au pornit de la studiul interstițial al structurii, învelișului și deschiderii prezente atât în natură, cât și pe sit. S-au dezvoltat din interior spre exterior și s-au adaptat pe măsură ce au întâlnit condițiile specifice locurilor lor. O fâșie îngustă de pământ între Muntele vulcanic Tahiche și drum a determinat o răspândire longitudinală a incintelor construite, în timp ce un cadru mai deschis la marginea unui amfiteatru natural a determinat un ritm de spații dense și libere (Fig. 10). Natura terenului a limitat înălțimea clădirii la două sau trei niveluri în total. Acest lucru a creat condițiile pentru introducerea unei partiții secundare în cadrul unui sistem principal de distribuție internă (Fig. 11). Secțiunile lungi au stabilit relații în cadrul spațiilor construite, precum și între ele, pe poteci într-un teren altfel inaccesibil, sau în grădini cultivate sau câmpuri

Athens. We discovered it through the work of the artist and architect Cesar Manrique (Scarpa, 2019) who established certain principles of town planning in order to protect and enhance the qualities of the island, which is still largely uninhabited. We looked once again for a balance between free and organized spaces, between the inside and the outside. The development of the projects was based on the heterogeneity of sites, stratification of programmes, partition and plan, envelopes and structures... The working method in the studio required an observation of the world at revealing microscopic and macroscopic scales; they were represented through drawing, in the form of spatial textures determined by their internal organization. The solidified lava perforated by large air bubbles makes up the ground for agricultural activity and dwelling. This is particularly compatible with our own study of microscopic representations of structures found in nature. As the conventional topographic representations of the land of Lanzarote (Romero, 2003) result in a flattening of the multi-dimensional variations of the landscape, we surveyed the territory with a drone and combined the aerial images by animation, as well as by computer modelling. To enhance the study, QR Codes were introduced on the fringes of the friezes at the bottom of each of the figures below. They referred to short films: the description of the sites in red, the project presentations in Tahiche in green, the project presentations in Paris in blue (Fig. 10-12).

The projects proceeded from the interstitial study of structure, envelope and opening present both in nature and on the site. They developed from the inside towards the outside and adapted as they encountered the specific conditions of their sites. A narrow strip of land between the volcanic Mount Tahiche and the road determined a longitudinal spread of built enclosures, while a more open setting on the edge of a natural amphitheatre resulted in a rhythm of dense and loose spaces (Fig. 10). The nature of the terrain limited the height of building to two or three levels in all. This created the conditions for the insertion of a secondary partitioning within a first system of internal distribution (Fig. 11). Long sections established relationships within the built spaces, as well as in between, on paths in an otherwise inaccessible land,

mici. Lanzarote este o insulă fără surse naturale de apă. Un sistem de terase și drenare a apelor pluviale a poziționat locuințele urmând topografia și rezervoarele construite în trecut pentru colectarea apelor pluviale. Spațiul locuibil a fost introdus într-un mod deschis și fluid între spațiile abandonate din interiorul orașului (Fig. 12).

or within cultivated gardens or small fields. Lanzarote is an island without any natural sources of water. A system of terraces and drainage of rainwater has concentrated the dwellings following the topography and the reservoirs built in the past for rainwater collection. Inhabitable space was inserted in an open and fluid way interstitially in the abandoned spaces within the town (Fig. 12).

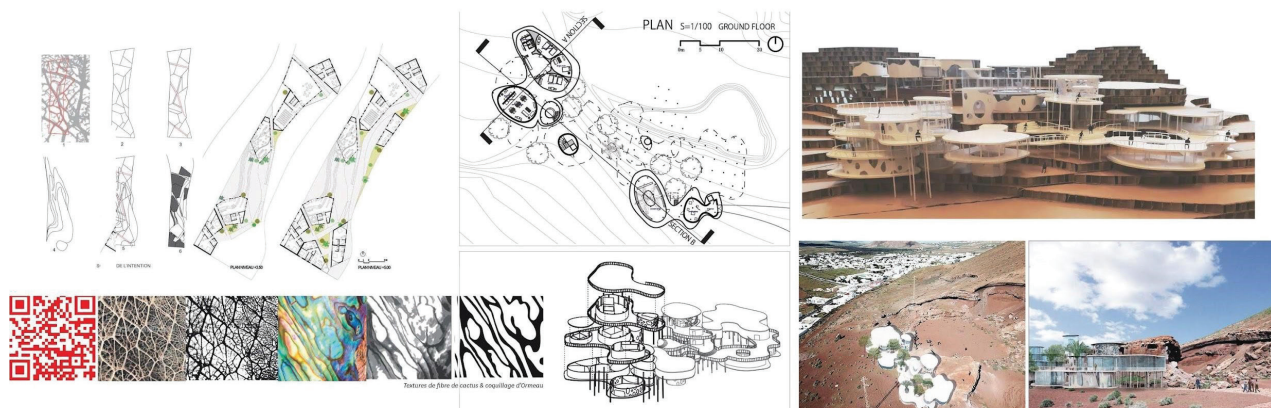

Fig. 10. Stânga: studii grafice de spațiu, planuri (Jiaying Huang), Dreapta: montaj in-situ între oraș și locația Festivalului de Muzică Vizuală, axonometrie explicativă (Aoki Nozomi)/ Left: graphic space studies, plans (Jiaying Huang), Right: montage in-situ between town and the Visual Music Festival venue, explanatory axonometric (Aoki Nozomi).

Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2019/10/05_LATITUDES_LANZAROTE_2018.pdf

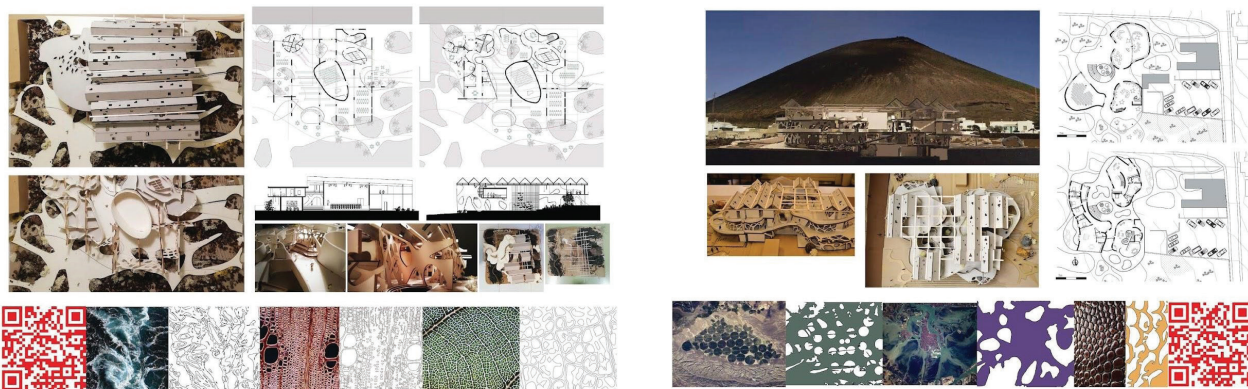

Fig. 11. Studii de texture și modele, de inserții netede în structura obișnuită, planuri și secțiuni de distribuție spațială, înveliș și spații interstițiale (Irina Lungu / Tatiana Sau)/ Texture and model studies, of smooth inserts within regular structure, spatial distribution plans and sections, envelope and interstitial spaces (Irina Lungu / Tatiana Sau).

Pentru studiul aprofundat al exemplurilor ilustrate: /For further study of the examples illustrated see: http://194.199.196.229/latitudes/wp-content/uploads/2019/10/05_LATITUDES_LANZAROTE_2018.pdf

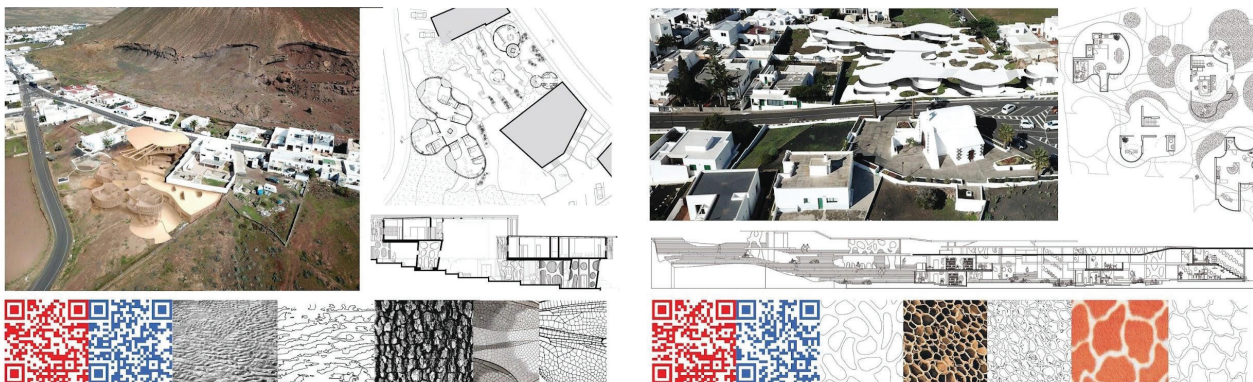

Fig. 12. Planuri de compartimentare, inserții în sit, studiu al texturii, vedere aeriană cu macheta proiectului, secțiuni transversale (Jeanne Knoplich / Prompruit Snitwongse Na Ayudhya și Proud Danpoe) / Partitioning plans, site insertions, texture studies, aerial view with project model, cross-sections (Jeanne Knoplich / Prompruit Snitwongse Na Ayudhya and Proud Danpoe).

Concluzii

Experimentele de atelier prezentate aici s-au desfășurat pe perioada a 9 semestre repartizate pe 10 ani. Locurile de studiu și de dezvoltare a proiectelor au fost locații singulare în Helsinki, Valencia, Atena și Lanzarote. Atelierul a lucrat doi sau trei ani în majoritatea orașelor. Astfel, materialul produs într-un an și experiența asociată au influențat munca din anul următor. Unii studenți puteau alege să continue munca în cadrul atelierului în anul următor, întrucât acesta a fost organizat pe verticală.

Prima imagine (Fig. 1) face o paralelă relevantă între o vedere aeriană a orașului și un ansamblu experimentat, folosind părți din diferite machete produse în atelier pentru proiectul din Helsinki. Imaginea ne definește ipoteza conform căreia a lucra cu potențialul organizării spațiale dezvoltate în condiții specifice permite transmiterea gândirii arhitecturale în sens corbusian, dincolo de proiectul inițial, prin tehnici de eșantionare. Acest lucru privește desenele și modelele arhitecturale ca materiale ale proiectului care invită la reiterare prin identificarea și lucrul cu esența spațiului arhitectural.

Conclusions

The studio experiments that are presented here, took place over a period of 9 semesters spread over 10 years. The sites of study and project development were singular locations in Helsinki, Valencia, Athens and Lanzarote. In most of the cities, the studio worked for two or three years. This way, the material produced one year and the associated experience influenced the work of the following year. As the studio was organised vertically, some students could choose to further the work within the studio, the following year.

The first image (Fig. 1) draws a relevant parallel between an aerial view of the city and an assemblage that we experimented, using parts of different models produced in the studio for the Helsinki project. The image defines our hypothesis that working with the potential of spatial organisation developed in specific situations allows the transmission of architectural thought in the Corbusian sense, beyond the initial project, by sampling techniques. This does treat architectural drawings and models as project materials that invite reiteration by identifying and working with the essence of architectural space.

Reamintind elementele clădirii identificate de Alberti (1992) și definiția vitruviană a desenului interpretată de Daniele Barbaro (Williams, 2019), prin studiul structurilor naturale din punctul de vedere al echilibrului dintre spațiul neted și cel striat, urmărind gândirea lui Deleuze și Guattari (1987), prin verificarea opțiunilor programatice în baza de date a proiectelor exemplare descrise prin desene publicate, am încercat constituirea unui limbaj arhitectural care depășește fidelitatea stilistică sau formală și se bazează, în primul rând, pe descrierea desenată și pe crearea spațiilor locuibile adecvate contextului.

În timp ce diversitatea experienței pedagogice adusă de fiecare elev a fost, fără îndoială, o sursă de vitalitate pentru atelier, diferențele lingvistice și educaționale au limitat sfera experimentului. A fost necesară predarea suplimentară pentru a stabili un limbaj arhitectural comun în fiecare nou semestru: principii, elemente de cunoaștere, întrebări de metodă, explicații.

Profesorii atelierului au căutat să-și continue propria cercetare spațială prin predarea proiectelor de arhitectură. Experimentul continuă și astăzi prin munca colegilor mei din Franța, Sébastien Rinckel și Rémi Rouyer de la Școala de Arhitectură din Nancy și Tchely Hyung-Chul Shin din Grenoble. Construirea răbdătoare a acestui experiment, deschizând materialitatea spre producerea gândirii arhitecturale și percepția către prezentarea lui, este o invitație la perseverență și la căutarea adaptării și transformării lui la condițiile aplicării sale.

Dans la vie il faut faire. C'est-à-dire agir dans la modestie, l'exactitude, la précision. La seule atmosphère pour une création artistique c'est la régularité, la modestie, la continuité, la persévérance (Le Corbusier, 1966).

[În viață trebuie să acționezi cu modestie, corect, cu precizie. Singurul mediu propice creației artistice este caracterizat de stabilitate, modestie, continuitate, perseverență. (Žaknić, 1997)]

Recalling Alberti's (1992) elements of building and the Vitruvian definition of drawing as interpreted by Daniele Barbaro (Williams, 2019), through the study of natural structures from the point of view of the balance between the smooth and striated space they contain following the thinking of Deleuze and Guattari (1987), by the verification of programmatic choices in the database of exemplary projects described through published measured drawings, we attempted the constitution of an architectural language that goes beyond stylistic or formal allegiance and relies primarily on drawn description and the creation of inhabitable situated spaces.

While the diversity of pedagogical experience brought by each student was undoubtedly a source of vitality for the studio, linguistic and educational differences limited the scope of the experimentation. Additional teaching was necessary in order to establish each new semester a common architectural language: principles, elements of knowledge, questions of method, explanations.

The teachers of the studio sought to continue their own spatial research via architectural project teaching. The experiment continues to this day, through the work of my colleagues in France, Sébastien Rinckel and Rémi Rouyer at the School of Architecture of Nancy and Tchely Hyung-Chul Shin in Grenoble. The patient construction of this experiment, opening materiality to the production of architectural thought and perception to its presentation, is an invitation to persevere and seek its adaptation and transformation to the conditions of its practice.

Dans la vie il faut faire. C'est-à-dire agir dans la modestie, l'exactitude, la précision. La seule atmosphère pour une création artistique c'est la régularité, la modestie, la continuité, la persévérance (Le Corbusier, 1966).

[In life, one must act with modesty, correctly, with precision. The only possible atmosphere conducive to artistic creation is steadiness, modesty, continuity, perseverance (Žaknić, 1997)]

Referințe/References

Alberti, L.B. (1992). *On the Art of Building in Ten Books*. (J.Rykwert, N. Leach, R. Tavernor, Trans.) New Haven and London: MIT Press

Deleuze, G. & Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus: capitalism and schizophrenia*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press

El Croquis magazine (1982-) El Escorial. Madrid.

Emmons, P. (2019). *Drawing imagining building: embodiment in architectural design practices*. Abingdon and New York: Routledge

Latitudes (2011-2018). *Ateliers internationaux*. Paris: Ecole Nationale Supérieure d'Architecture de Paris-La-Villette

Le Corbusier (1966). *Mise au point*, Éditions Forces Vives, Paris

Le Corbusier (2006). *Oeuvre complète (Complete Works)* (originally published 1929-1970). Basel: Birkhäuser

Koolhaas, R. (2018). *Elements of Architecture*. Köln: Taschen

Romero, C. (2003), *El Relieve de Lanzarote*, Rubicon, Servicio de Publicaciones, Cabildo de Lanzarote

Scarpa, A. (2019). *César Manrique, acupuntura territorial en Lanzarote*. (Spanish edition with English summarized translation), Cabildo Insular Lanzarote

Williams, K. (2019). *Daniele Barbaro's Vitruvius of 1567*. Cham: Birkhäuser

Žaknić, I. (1997). *The final testament of Père Corbu: a translation and interpretation of Mise au point by Ivan Žaknić*. New Haven and London: Yale University Press

¹ Producția excepțională a atelierului nu ar fi fost posibilă fără prezența lui Tchely Hyung-Chul Shin și a lui Charles Girard, precum și a lui Sébastien Rinckel, care și-au adus experiența, cultura și pasiunea pentru arhitectură la provocările artei de a face spații, la răbdarea și inspirația predării. Metodologia de lucru a studiului a fost dezvoltată colectiv. Fiecare dintre noi a introdus anumite elemente specifice prin tutoriale, prezentări specifice și chiar recenzii de proiecte. Lui Tchely Hyung-Chul Shin îi datorăm introducerea lucrării cu texturi pe care o dezvoltase de câțiva ani în cadrul predării sale la Școala de Arhitectură din Grenoble. O mențiune specială i se cuvine lui Arnoldo Rivkin, arhitect și profesor, care și-a dedicat viața profesională studiului și practicării noțiunilor fundamentale în arhitectură, o inspirație, un coleg și un prieten pentru noi toți.

Studioul a fost ajutat de bunăvoința și sprijinul continuu al doamnei Danielle Hugues, responsabilă cu Relațiile Internaționale la Școala de Arhitectură Paris-La-Villette, care a urmărit îndeaproape activitatea noastră și a asigurat publicarea lucrărilor realizate în cadrul atelierelor și stațiilor internaționale (*Latitudes*, 2011-2018).

Pentru stațiile și recenziile noastre critice de-a lungul anilor, am fost găzduiți și suntem recunoscători pentru participarea:

Pentti Karaoja și Toni Kaupila de la Universitatea de Artă și Design Helsinki din Finlanda

Ángel Martínez Baldó la Universitat Politècnica de Valencia, Spania

Panayotis Tournikiotis la Universitatea Națională Tehnică din Atena, Grecia

Lucia Martínez Quintana, Heredina Fernández Betancort, Pedro Hernández Camacho la Universitat de Las Palmas de Gran Canaria / EUTL

The exceptional production of the studio would not have been possible without the presence of Tchely Hyung-Chul Shin and Charles Girard, as well as Sébastien Rinckel, who brought their experience, culture and passion for architecture to the challenges of the art of making spaces, to the patience and inspiration of teaching. The working methodology of the studio was developed collectively. Each of us introduced certain specific elements through tutorials, specific presentations, and even project reviews. We owe to Tchely Hyung-Chul Shin the introduction of the work with textures that he had been developing for several years within the framework of his teaching at the School of Architecture in Grenoble. A special mention is due to Arnoldo Rivkin, architect and teacher, who has dedicated his professional life to the study and practice of the fundamental notions in architecture, an inspiration, a colleague and a friend to us all.

The studio was helped by the goodwill and continuous support of Mme. Danielle Hugues, in charge of International Relations at the Paris-La-Villette School of Architecture, who followed closely our activity and ensured the publication of the work produced during the International workshops and residencies (*Latitudes*, 2011-2018).

For our residencies and critical reviews over the years, we were hosted by and are grateful for the participation of:

Pentti Karaoja and Toni Kaupila at the University of Art and Design Helsinki, Finland

Ángel Martínez Baldó at the Universitat Politècnica de Valencia, Spain

Panayotis Tournikiotis at the National Technical University of Athens, Greece

Lucia Martínez Quintana, Heredina Fernández Betancort, Pedro Hernández Camacho at the Universitat de Las Palmas de Gran Canaria / EUTL

² Studenți autori ai proiectelor ilustrate: / Students authors of the projects illustrated: Annalisa Apicella, Sara Boustedt, Élisabeth Cecchini, Annabelle Correia Moreno, Rossella Di Simone, Hector Esteban, Viviana Ibarra, Joana Lemos, Sebastian Leschhorn, Emilio Macanas Martínez, Marine Manchon, Valentina Menichelli, Ana Gabrielle Miceli, Antia Migueles Álvarez, Ingrid Pay, Mariana Petra, Guilhem Pujol, Henrik Strid, Joscha Treeck, Fabien Villet, Shuyi Wang, Isabelle Weber, Zheng Zhong, Yuanqing Zhou, Eduardo Zizumbo